Чыныбаева Нургуль Женишевнанын 12.00.11 – сот бийлиги, прокурордук көзөмөл, укук коргоо иштерин уюштуруу адистиги боюнча юридика илиминин кандидатынын окумуштуулук даражасын алуу үчүн сунушталган “Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү ишмердүүлүгүнүн уюштуруучулук жана укуктук негиздери” темасындагы диссертациясына Кыргыз мамлекеттик юридикалык университети (КГЮА) жана КР ИИМинин милициянын генерал-майору Э.А.Алиев атындагы Академиясынын эксперттик комиссиясынын мүчөсүнүн

КОРУТУНДУСУ

Кыргыз мамлекеттик юридикалык университетинин (КГЮА) алдындагы Юридика илиминин докторунун (кандидатынын) окумуштуулук даражасын берүү боюнча Д 12.19.592 диссертациялык кеңешинин комиссиясынын мүчөсү, юридика илиминин доктору, доцент К.Т.Камытовдун, Чыныбаева Нургуль Женишевнанын кандидаттык диссертациясын, анын илимий жетекчиси, ю.и.д., профессор, Рысмендеев Бактыбек Дженишбековичтин сунушун, Кыргыз мамлекеттик юридикалык университетинин (КГЮА) жазык процесс жана прокурордук көзөмөл кафедрасыннын оң корутундусун, ошондой эле диссертациялык изилдөөнүн темасы боюнча жарыяланган илимий билдирүүлөрдү карап чыгып төмөнкүлөрдү билдирет:

1. Эмгектин адистикке ылайыктуулугу

Чыныбаева Нургуль Женишевнанын коргоого сунушталып жаткан “Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү ишмердүүлүгүнүн уюштуруучулук жана укуктук негиздери” темасындагы кандидаттык диссертациясы Кыргыз мамлекеттик юридикалык университети (КГЮА) жана КР ИИМинин милициянын генерал-майору Э.А.Алиев атындагы Академиясынын юридика илиминин докторунун (кандидатынын) окумуштуулук даражасын берүү боюнча Д 12.19.592 диссертациялык кеңешинин профилине туура келет жана 12.00.11 – сот бийлиги, прокурордук көзөмөл, укук коргоо ишмердүүлүгүн уюштуруу адистиги боюнча паспортко толугу менен жооп берет.

Диссертациялык изилдөөнүн максаты – жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү прокурордук иштин укуктук негиздерин жана уюштурулушун изилдөө, ошондой эле ушул жааттагы мыйзамдарды өркүндөтүүгө багытталган теориялык жана практикалык сунуштамаларды иштеп чыгуу болуп саналат.

Коюлган максаттарга диссертацияда төмөнкүдөй маселелерди чечилиши менен жетишилген:

- прокуратуранын жашы жете электер чөйрөсүндөгү ролун ачып көрсөтүү жана теориялык аспектилерин изилдөө;
- жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү Кыргыз Республикасынын мамлекеттик саясатынын негиздерин карап чыгуу;
- Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү иш-аракеттеринин укуктук негиздерин талдоого алуу;
- Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү ишинин уюштурулушун изилдөө;
- жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндө прокурордук текшерүүлөрдү жүргүзүүнүн тактикаларынын жана усулдуктарынын өзгөчөлүктөрүн изилдеп, үйрөнүү;
- жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндө прокуратура органдарынын ишин уюштуруудагы көйгөйлөрдү ачып көрсөтүү;
- жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндө прокуратура органдарынын ишинин уюштуруучулук негиздеринин натыйжалуулугун жогорулатуунун жолдорун аныктоо.

Диссертациялык изилдөөнүн объектиси жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндө прокурордук көзөмөлдү жүргүзүүдө келип чыккан укук мамилелерин уюштуруу болуп эсептелет.

Диссертациялык изилдөөнүн предмети болуп жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндө прокурордук көзөмөлдү уюштуруу жана укуктук жактан камсыздоо түзөт.

2. Диссертациялык изилдөөнүн темасынын актуалдуулугу

Балдардын укугун коргоо жөнүндө Конвенцияны (1989-ж.) ратификациялаган бардык мамлекеттер үчүн жашы жете электердин укуктарын коргоо маселеси актуалдуу болуп саналат. Бул документ планета калкынын эң аярлуу катмарын коргоочу бөтөнчө бир укуктук калкан болуп

калды. Баланын укуктарын коргоочу эл аралык документтердин ченемдери Кыргыз Республикасынын улуттук мыйзамынын көп сандаган ченемдик укуктук актыларында чагылдырылган. Албетте, бул документтердин катарынан эң башкылары болуп, адамдын укуктары жана эркиндиктери ажырагыс, ал ар бир адамга төрөлгөндөн эле таандык экендигин жар салган КР Конституциясы, ошондой эле Кыргыз Республикасынын прокуратурасы жөнүндө мыйзамы ж.б. ченемдер эсептелет.

Берилген ченемге ылайык, прокуратура башка мамлекеттик органдарды алмаштырбай туруп укуктук актылардын мыйзамдуулугуна көзөмөл жүргүзөт, тармактык жана тармактар аралык органдар жана кызмат адамдары сыяктуу эле башкаруучулук функцияны ишке ашырат, мыйзам тарабынан аларга жүктөлгөн милдеттерди аткарат. 2009-жылдын 17-июлундагы №224 «Кыргыз Республикасынын прокуратурасы жөнүндө» Мыйзамдын 1-беренесине ылайык, прокуратура Кыргыз Республикасынын аймагында колдонулган мыйзамдардын так жана бирдей аткарылышын көзөмөлдөйт. Көзөмөл мыйзамдын үстөмдүгүн камсыз кылуу, мыйзамдуулуктун бирдейлигин жана бекемдөөнү, адамдын жана жарандын укуктарын жана эркиндиктерин, ошондой эле коомдун жана мамлекеттин мыйзам менен корголуучу кызыкчылыктарын коргоо максатында жүзөгө ашырылат. Мыйзамдардын так жана бирдей колдонулушун, алардын аткарылышын көзөмөлдөө менен, прокуратура мыйзам бузуучулар менен күрөшөт, анын натыйжасында өлкөдө жана жер-жерлердеги мыйзамдуулукту камсыз кылууга көмөк көрсөтөт.

Юридикалык жактан кеңири «камтылгандыгына» карабастан, жашы жетпегендердин укуктарын коргоо чөйрөсү натыйжалуу башкарылбаган бойдон калууда. Көп учурда кыйынчылыктар, биринчиден, ювеналдык укуктун ченемдеринин көп бөлүгүнүн декларативдүүлүгүнө байланыштуу болсо, экинчиден, бүгүнкү күндө ишке ашыруу механизми жетишерлик так иштелип чыккан укуктук жазма эскертүүлөрдүн да укуктук аткарылышындагы кемчиликтердин болуп жаткандыгына байланышкан.

Ушуларды эске алганда, автордун «Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү ишмердүүлүгүнүн уюштуруучулук жана укуктук негиздери » темасындагы диссертациялык изилдөөсү жетишерлик актуалдуу болуп саналат.

3. Илимий натыйжалар

Эмгекте юридика илиминин өнүгүшүнө бир кыйла маанилүү болгон төмөнкүдөй жаңы илимий негизделген теориялык натыйжалардын жыйындысы берилген:

1-жыйынтык. Изденүүчү Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү ишмердүүлүгүнүн уюштуруучулук жана укуктук негиздери жакшыртуунун концептуалдык ыкмасын сунуштайт.

2-жыйынтык. Изденүүчү тарабынан биринчи жолу жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндө Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын ишмердүүлүгүнүн мамлекеттик саясатын талдоого аракет жасалган, жыйынтыгында анын натыйжалуулугун төмөндөтүүчү бир катар кемчиликтер табылган.

3-жыйынтык. Автор жашы жете электердин укуктарын, эркиндигин коргоо үчүн коомдогу укуктук маданияттын деңгээлин жогорулатуу зарылдыгы жөнүндө тыянак чыгарган.

4-жыйынтык. Изденүүчү тарабынан жашы жете элек укук бузуучуга мамлекеттик айыптоочу аркылуу жазаны аныктоодо прокурордун катышуусунун формасын жана милдеттенмесин конкреттештирүү сунушталган.

5-жыйынтык. Автор биринчи болуп жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү прокурордук көзөмөлдүн уюштуруучулук түзүмүн жакшыртуунун эки жолун сунуштаган.

6-жыйынтык. Изденүүчү тарабынан жашы жете электердин укуктарын жана мыйзамдуу кызыкчылыктарын коргоо жөнүндөгү мыйзамдын аткарылышына прокурордук көзөмөл жүргүзүүнүн жеке методикасынын жана тактикасынын түзүлүшүнүн маанилүү элементтери негизделген.

7-жыйынтык. Жашы жете электер жөнүндө мыйзамдын аткарылышын прокурордук көзөмөлдөөнүн натыйжалуулугун жогорулатуу максатында, изденүүчү тарабынан биринчи жолу прокуратура органдарынын ишинин уюштуруучулук аспектисине көңүл бурулуп, анын түйүндүү багыты катары, азыркы маалымат технологияларына негизделген уюштуруучулук тартиптеги ар түрдүү чараларды комплекстүү пайдалануу болушу керек экендиги аныкталган.

4. Диссертациядагы корутундулардын жана жыйынтыктардын ар бир натыйжасынын (илимий жобонун) негиздүүлүгүнүн жана ишенимдүүлүгүнүн деңгээли

1-жыйынтык. Жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндө Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын ишмердүүлүгүн уюштуруучулук жана укуктук негиздерин жакшыртуу үчүн концептуалдык мамиленин зарылдыгы менен негизделген. Ишенимдүү, себеби жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү ченемдик укуктук актылардын жана бир катар теориялык иштелмелердин терең талдоосуна таянган.

2-жыйынтык. Жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндө Кыргыз Республикасынын мамлекеттик саясатынын натыйжалуулугун төмөндөтүүчү көптөгөн кемчиликтердин табылгандыгы менен негизделген. Ишенимдүү, себеби КРнын практикасын жана мыйзамдарын терең талдоого негизделген.

3-жыйынтык. Жашы жете электердин укуктарын жана эркиндигин коргоо үчүн социумдагы укуктук маданияттын деңгээлин жогорулатуу зарылчылыгы менен негизделген. Ишенимдүү, анткени Кыргызстандагы жашы жете электерге байланыштуу абал теориялык талдоо жана дыкат изилдөө менен далилденет.

4-жыйынтык. Жашы жете элек укук бузуучуларга карата сот адилеттигин аткарууда Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын катышуусунун конкреттүү формасын киргизүү зарылдыгы менен негизделген. Ишенимдүүлүгү ченемдик укуктук актыларга жана укук колдонуу практикасына талдоо жүргүзүү менен негизделет.

5-жыйынтык. Автор тарабынан жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндө Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын уюштуруучулук түзүмүн жакшыртуу үчүн көрсөтүлгөн чараларды колдонуу зарылчылыгы жөнүндө тыянактар негизделген. Ишенимдүүлүгү эл аралык мыйзамдардын ченемдерин жана чет өлкөлөрдүн тажрыйбасын талдоого негизделет.

6-жыйынтык. Укуктук мамлекетти куруунун жана аны сактоонун маанилүү шарттарынын бири болуп, негизги баскычтардын бири катары прокуратура органдары жана жашы жете электердин укуктары менен мыйзамдуу кызыкчылыктарын коргоо жөнүндө мыйзамдардын аткарылышына прокурордук көзөмөл жүргүзүү үчүн жеке методиканын түзүлүшүнүн элементтери саналган туруктуу жана натыйжалуу укук коргоо

системасын түзүү эсептелингендиги менен негизделген. Ишенимдүү, анткени КРдин Конституциясына ылайык, биздин өлкөдө ар бир адамдын жана жарандардын укуктарын жана эркиндиктерин мамлекеттик коргоо кепилдиги берилеген.

7-жыйынтык. Жашы жете элек адам катышкан иштерде, жашы жете электер жөнүндө мыйзамдардын аткарылышын прокурордук көзөмөлдөөнүн натыйжалуулугун жогорулатууга багытталган маалымат технологияларынын акыркы жетишкендиктерин эске алуу менен уюштуруучу тартиптеги комплекстүү чараларды пайдалануу зарылдыгы негизделген, ал эми ишенимдүүлүгү укуктук ченемдик актыларды жана укук колдонуучулук тажрыйбаны талдоого негизделет.

5. Изденүүчүнүн диссертациядагы ар бир илимий жыйынтыгынын (жобонун), бүтүмдөрүнүн жана корутундуларынын жаңылык деңгээли.

1-жыйынтык. Жарым-жартылай жаңы, себеби буга чейин жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндө Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын ишмердүүлүгүн уюштуруучулук жана укуктук негизин изилдөө аракеттери жасалган.

2-жыйынтык. Жаңы, себеби жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндө Кыргыз Республикасынын мамлекеттик саясатынын негизине дыкат талдоо биринчи жолу жасалып жатат.

3-жыйынтык. Жарым-жартылай жаңы, себеби буга чейин жашы жете электердин укуктарын жана эркиндигин коргоо үчүн калктын укуктук маданият деңгээлин жогорулатуу аракеттери жасалган.

4-жыйынтык. Жарым-жартылай жаңы, анткени жашы жете электердин укуктарын коргоодо прокурорлордун ролунун улам өсүп жаткандыгын эске алганда, прокуратуранын укуктук статусун бекемдөө маселеси актуалдашууда.

5-жыйынтык. Жаңы, себеби изденүүчү тарабынан жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндө Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын учурдагы уюштуруучулук түзүмүн жакшыртуу максатында кээ бир түзөтүүлөрдү киргизүү сунушталды.

6-жыйынтык. Жарым-жартылай жаңы, себеби буга чейин башка изилдөөчүлөр өз эмгектеринде жашы жете электердин укуктарын жана мыйзамдуу кызыкчылыктарын коргоо жөнүндөгү мыйзамдын аткарылышына прокурордук көзөмөл жүргүзүүнүн жеке методикасынын зарылдыгы жөнүндө маселелерди козгошкон.

7-жыйынтык. Жаңы, себеби изденүүчү тарабынан биринчи жолу прокуратура органдарынын ишмердүүлүгүнүн уюштуруучулук аспектисине көңүл бурулуп, анын түйүндүү багыты катары, азыркы маалымат технологияларына негизделген уюштуруучулук тартиптеги ар түрдүү чараларды комплекстүү пайдалануу болушу керек экендиги аныкталган.

6. Актуалдуу проблеманы, теориялык жана колдонмо милдетти чечүү үчүн алынган жыйынтыктардын ички биримдигин жана багытын баалоо.

Чыныбаева Нургуль Женишевнанын «Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү ишмердүүлүгүнүн уюштуруучулук жана укуктук негиздери» темасындагы жоболору жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү Кыргыз Республикасынын прокуратурасынын ишин комплекстүү изилдөөнү түзөт.

Изилдөө жүргүзүү анын теориялык иштелип чыгуу деңгээлинин жетишсиздиги менен шартталган. Алынган жыйынтыктар өз ара байланышкан жана теориялык жоболордон курулган. Сунушталган иш жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү прокурордук көзөмөл жаатындагы комплекстүү жана системалуу изилдөөнүн алгачкы аракеттери болуп саналат. Диссертация бул көйгөй боюнча ички биримдикке ээ бир катар жаңы илимий изилдөөлөрдү жана жоболорду камтыйт, бул автордун юридика илимине кошкон жеке салымы катары бааланат.

КР прокуратурасынын иши негизги инструменти болуп эсептелген, жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү көйгөйлөрдү чечүүгө сунуш кылынган жаңы ыкмалары жетиштүү аргументтелген жана белгилүү чечимдерге салыштырмалуу сын баа берилген.

7. Алынган жыйынтыктардын практикалык мааниси.

Чыныбаева Нургуль Женишевнанын кандидаттык диссертациясында алынган негизги жоболорун жана жыйынтыктарын «Ювеналдык укук», «Жазык укугу», «Прокурордук көзөмөл» ж.б. дисциплиналары боюнча лекцияларда жана практикалык сабактарды өткөрүүдө Кыргыз мамлекеттик юридикалык университетинин окуу процессине киргизсе болот.

Диссертациянын материалдары төмөнкү документтерде, материалдарда жана иштелмелерде пайдаланылды:

Түзүлгөн теориялык аныктамалар жана бүтүмдөр жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндө прокуратуранын ишмердүүлүгүн

жакшыртуу маселелерин мындан аркы теориялык иштеп чыгууда пайдаланууга болот.

8. Диссертациянын негизги жоболорунун, жыйынтыктарынын жана натыйжаларынын жарыялангандыгына ырастамалар

1.Чыныбаева, Н.Ж. К вопросу имплементации международных стандартов в области соблюдения прав детей национальное законодательство [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева // Вестник КГЮА. - 2014. - № 2. – С. 15.

2.Чыныбаева, Н.Ж. Проблемы осуществления прокурорского надзора в сфере защиты прав детей, усыновленных иностранными гражданами [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева // Вестник КГЮА. - 2014. - № 2. – С. 316.

3. Чыныбаева, Н.Ж., Аскарбеков, Д.Э. Современное состояние преступности несовершеннолетних в Кыргызской Республике [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева, Д.Э.Аскарбеков // Modern Science. - 2018. - № 6. – С. 17

4. Чыныбаева, Н.Ж., Мусабаева, Н.А. Актуальные направления прокурорского надзора за исполнением законов о несовершеннолетних (на материалах Кыргызской Республики) [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева, Н.А. Мусабаева // Modern Science. - 2018. - № 6. – С. 21

5. Чыныбаева, Н.Ж. Возрастные, психологические и региональные особенности преступности несовершеннолетних [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева // Вестник КГЮА. - 2018. - № 2. – С. 290.

6. Чыныбаева, Н.Ж., Сапаралиева Г.Н. Современное состояние преступности несовершеннолетних (на материалах Кыргызской Республики) [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева, Г.Н. Сапаралиева // Вестник Академии МВД КР. - 2018. - № 2. – С. 290.

7. Чыныбаева, Н.Ж., Мусаев Д.К. Судебная гарантия как инструмент реализации и защиты прав и законных интересов несовершеннолетних [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева, Д.К. Мусаев // Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана. - № 6. – 2018.– С. 104.

8. Чыныбаева, Н.Ж. Теоретико-правовые аспекты правового статуса несовершеннолетних в Кыргызской Республике [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева // Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана. - 2018. - № 6. – С. 125.

9. Чыныбаева, Н.Ж. К вопросу повышения эффективности принудительных мер воспитательного воздействия, применяемых к

несовершеннолетним [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева // Modern Science. - 2018. - № 10. – С. 84.

10. Чыныбаева, Н.Ж. Прокуратуранын ювеналдык юстиция системасындагы ролу: прокурордук көзөмөлдүн кээ бир суроолору [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева // Известия вузов Кыргызстана. - 2018. - № 4. – С. 99.

11. Чыныбаева, Н.Ж.,Государственная политика в области охраны и защиты прав несовершеннолетних: проблемы совершенствования в современных условиях [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева // Modern Science. - 2018. - № 12. – С. 22.

12. Чыныбаева, Н.Ж., Аскарбеков, Д.Э. Жашы жете электердин укуктарын жана мыйзамдуу талаптарын коргоодогу жана ишке ашыруудагы соттун кепилдигинин кээ бир көйгөйлөрү [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева, Д.Э.Аскарбеков // Вестник КГЮА. - 2019. - № 2. – С. 180.

13. Чыныбаева, Н.Ж., Сапаралиева Г.Н. Историко-правовые основы развития ответсвенности преступников, покушающихся на половую неприкосновенность детей:концепция гуманизации наказаний в современном мире [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева , Г.Н. Сапаралиева // Modern Science. - 2018. - № 10. – С. 84.

14. Чыныбаева, Н.Ж., Мыйзам менен конфликте болгон балдарды социалдык интеграциялоо жана реинтеграциялоо проблемалары [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева// Известия вузов Кыргызстана. - 2020. - № 1. – С. 99

9.Авторефераттын диссертациянын мазмунуна шайкештиги

Автореферат диссертациянын мазмунуна, андагы изилдөөдө коюлган максаттар менен маселелерге толугу менен ылайык келет. Авторефераттын кыргыз жана англис тилдериндеги бирдей маанидеги резюмеси бар.

10. Башкы уюмду, расмий оппоненттерди дайындоо жөнүндө сунуштун негиздүүлүгү

Комиссиянын мүчөсү катары кандидаттык диссертация боюнча төмөнкүдөй дайындоолорду сунуш кылат:

- башкы уюм катары Ош мамлекеттик университетинин юридикалык факультетинин, кылмыш-жаза укугу жана процесси кафедрасы;
- биринчи расмий оппонент – юридика илиминин доктору, профессору Джоробекова Арзыгуль Мамаюнусовна (автореферат боюнча адистик - 12.00.10; 12.00.11);
- экинчи расмий оппонент – юридика илиминин кандидаты, доцент Кулбаев Аслан Касымалиевич (автореферат боюнча адистик - 12.00.09).

Комиссиянын мүчөсү катары, тапшырылган документтерди карап чыгып, Кыргыз мамлекеттик юридикалык университетинин (КГЮА) алдындагы юридика илиминин докторунун (кандидатынын) окумуштуулук даражасын берүү боюнча Д.12.19.592 диссертациялык кеңешине Чыныбаева Нургуль Женишевнанын 12.00.11– 12.00.11 – сот бийлиги, прокурордук көзөмөл, укук коргоо ишмердүүлүгүн уюштуруу адистиги боюнча “Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү ишмердүүлүгүнүн уюштуруучулук жана укуктук негиздери” темасындагы кандидаттык диссертациясын кабыл алууну сунуш кылат.

Комиссиянын мүчөсү:

Юридика илиминин доктору,
доцент **К. Т. Камытов**

Диссертациялык кеңештин окумуштуу
секретары, юридика илиминин
кандидаты, доцент **Н.А. Мусабаева**

6 - март 2020 ж.

КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК ЮРИДИКАЛЫК УНИВЕРСИТЕТИ (КГЮА)
КЫРГЫЗСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ (КГЮА)
подпись ______ заверяю
(Ф.И.О.)
Заведующий ОК № ___ « 06 » 03 2020 г.

КАДРЛАР БӨЛҮМҮ
ОТДЕЛ КАДРОВ

ЧЫНЫБАЕВА НУРГУЛЬ ЖЕНИШЕВНАНЫН 12.00.11 – СОТ БИЙЛИГИ, ПРОКУРОРДУК КӨЗӨМӨЛ, УКУК КОРГОО ИШМЕРДҮҮЛҮГҮН УЮШТУРУУ АДИСТИГИ БОЮНЧА ЮРИДИКА ИЛИМИНИН КАНДИДАТЫНЫН ОКУМУШТУУЛУК ДАРАЖАСЫН АЛУУ ҮЧҮН СУНУШТАЛГАН "КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ПРОКУРАТУРА ОРГАНДАРЫНЫН ЖАШЫ ЖЕТЕ ЭЛЕКТЕРДИН УКУКТАРЫН КОРГОО ЧӨЙРӨСҮНДӨГҮ ИШМЕРДҮҮЛҮГҮНҮН УЮШТУРУУЧУЛУК ЖАНА УКУКТУК НЕГИЗДЕРИ" ТЕМАСЫНДАГЫ ДИССЕРТАЦИЯСЫНА КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК ЮРИДИКАЛЫК УНИВЕРСИТЕТИ (КГЮА) ЖАНА КР ИИМИНИН МИЛИЦИЯНЫН ГЕНЕРАЛ-МАЙОРУ Э.А.АЛИЕВ АТЫНДАГЫ АКАДЕМИЯСЫНЫН ЭКСПЕРТТИК КОМИССИЯСЫНЫН МҮЧӨСҮНҮН ЭКСПЕРТТИК КОРУТУНДУСУ

Юридика илиминин докторунун (кандидатынын) окумуштуулук даражасын берүү боюнча Д 12.19.592 диссертациялык кеңешинин мүчөлөрүнөн турган эксперттик комиссиянын мүчөсү, юридика илиминин доктору, доцент Н.К. Маматазизованын изденүүчү Чыныбаева Нургуль Женишевнанын кандидаттык диссертациясын, анын илимий жетекчиси, ю.и.д., профессор, Кыргыз мамлекеттик юридикалык университетинин (КГЮА) ректору Рысмендеев Бактыбек Дженишбековичтин сунушун, Кыргыз мамлекеттик юридика университетинин жазык процесс жана прокурордук көзөмөл кафедрасынын оң корутундусун, ошондой эле диссертациялык изилдөөнүн темасы боюнча жарыяланган илимий билдирүүлөрдү карап чыгып төмөнкүлөрдү билдирет:

1. Эмгектин адистикке ылайыктуулугу

Чыныбаева Нургуль Женишевнанын коргоого сунушталып жаткан "Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү ишмердүүлүгүнүн уюштуруучулук жана укуктук негиздери" деген темадагы кандидаттык диссертациясы юридика илиминин докторунун (кандидатынын) окумуштуулук даражасын берүү боюнча Д.12.19.592 диссертациялык кеңешинин профилине туура келет жана 12.00.11 – сот бийлиги, прокурордук көзөмөл, укук коргоо ишмердүүлүгүн уюштуруу адистиктери боюнча паспортко толугу менен жооп берет.

2. Изилдөөнүн темасынын актуалдуулугу

Азыркы Кыргызстанда жашы жете электердин укуктарын коргоо балдардын коомдогу да, үй-бүлөдөгү да жайсыз абалы менен шартталган дээрлик актуалдуу проблемалардын катарына кирет. Мында бул көйгөйдүн курчушу эл аралык жана улуттук деңгээлде ювеналдык коргоонун укуктук чараларынын жайылтылган системасы иштелип чыккан жана ар убак жакшыртылып турган шарттарда өтөт.

Бүгүнкү күндө жашы жете электердин укуктарын коргоо жаатында БУУнун 1989-жылдагы «Балдардын укугу жөнүндө» Конвенциясы, Жашы жете электерге карата сот адилеттигин аткаруунун минималдуу стандарттуу эрежелери 1985-ж., Жашы жете электердин арасында кылмыштуулукту алдын алуу боюнча БУУнун жетектөөчү принциптери 1990-ж., Эркинен ажыратылган жашы жете электердин укуктарын коргоо эрежелери 1990-ж., Түрмөгө камоо менен байланышпаган чараларды колдонуунун

минималдуу стандарттуу эрежелери 1990-ж. ж.б. эл аралык документтер колдонулат. Юридикалык жоопкерчиликке тартуу жана жаза өтүү кырдаалдары менен катар, баланын кадыресе руханий жана физикалык өөрчүшүн камсыздоочу кепилдиктер бул жана башка ченемдик актыларда камтылат.

Убакыттын өтүшү менен КРда жашы жете электердин укугун коргоо улам актуалдуу көйгөйгө айланып, коомчулуктун жана бийлик чөйрөсүнүн көңүлүн өзүнө тартуу менен, мамлекеттин эң маанилүү функцияларынын катарында турат. Мамлекеттик институттардын жайылтылган системасы аркылуу ишке ашкан конкреттүү органдын ишинде бул функция өзүнүн өзгөчөлүгүнө ээ болуп, аларды милдеттүү түрдө аткарылышына түрткү болушу керек.

Автор иште жашы жете электердин укугун коргоо чөйрөсүндө прокурордук көзөмөлдөгү кенемтелерди, карама-каршылыктар жана жетиштүү жөнгө салынбагандыгынын башка түрлөрүн көрсөтө алган.

Биздин көз карашыбызда, жогоруда айтылгандар диссертациялык изилдөөнүн актуалдуулугун түзүп турат.

3. Илимий жыйынтыктар

Каралып жаткан диссертациялык изилдөөнүн алкагында жашы жете электердин укугун коргоо чөйрөсүндө КР прокуратура органдарынын ишмердүүлүгүнүн уюштуруучулук жана укуктук негиздери маселелеринде укуктук илимдин андан аркы өнүгүшү үчүн мааниге ээ жыйындысы төмөнкү жоболор болуп саналат.

1-жыйынтык. Автор тарабынан жашы жете электердин укугун коргоо чөйрөсүндө Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын ишмердүүлүгүнүн уюштуруучулук жана укуктук негиздерин жакшыртуунун концептуалдуу мамилеси негизделет жана автордук туюндурма сунушталат.

2-жыйынтык. Анализ жүргүзүүдө жашы жете электердин укугун коргоо чөйрөсүндө Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын ишинин эффективдүүлүгүн төмөндөткөн кемчиликтерди жоюу зарылдыгы далилденет.

3-жыйынтык. Изденүүчү жашы жете электердин укуктарын жана эркиндиктерин коргоо үчүн коомдо укуктук маданияттын деңгээлин жогорулатуу зарылдыгын көрсөтөт жана негиздейт.

4-жыйынтык. Жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндө прокуратура органдарынын ишмердүүлүгүн укуктук негиздерин жакшыртуу максатында изденүүчү тарабынан жашы жете элек укук бузуучуга мамлекеттик айыптоочу аркылуу жазаны аныктоодо прокурордун катышуу формасын жана милдеттерин конкреттештирүү сунушталат.

5-жыйынтык. Изденүүчү жашы жете электердин укугун коргоо чөйрөсүндө прокурордук көзөмөлдүн уюштуруучулук түзүмүн жакшыртуунун зарылдыгын белгилейт. Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасынын Коррупцияга каршы аракеттенүү жана мыйзамдардын аткарылышын көзөмөлдөө башкармалыгынын алкагында компетенциясына жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү мамлекеттик бийлик органдары тарабынан жашы жете электер жөнүндө мыйзамдардын аткарылышына көзөмөл жана прокурордук текшерүүлөрдүн тактикасына жана методдоруна көзөмөл кирген жашы жете электердин иштери боюнча бөлүмдөрдү түзүүнү сунуштайт.

минималдуу стандарттуу эрежелери 1990-ж. ж.б. эл аралык документтер колдонулат. Юридикалык жоопкерчиликке тартуу жана жаза өтүү кырдаалдары менен катар, баланын кадыресе руханий жана физикалык өөрчүшүн камсыздоочу кепилдиктер бул жана башка ченемдик актыларда камтылат.

Убакыттын өтүшү менен КРда жашы жете электердин укугун коргоо улам актуалдуу көйгөйгө айланып, коомчулуктун жана бийлик чөйрөсүнүн көңүлүн өзүнө тартуу менен, мамлекеттин эң маанилүү функцияларынын катарында турат. Мамлекеттик институттардын жайылтылган системасы аркылуу ишке ашкан конкреттүү органдын ишинде бул функция өзүнүн өзгөчөлүгүнө ээ болуп, аларды милдеттүү түрдө аткарылышына түрткү болушу керек.

Автор иште жашы жете электердин укугун коргоо чөйрөсүндө прокурордук көзөмөлдөгү кенемтелерди, карама-каршылыктар жана жетиштүү жөнгө салынбагандыгынын башка түрлөрүн көрсөтө алган.

Биздин көз карашыбызда, жогоруда айтылгандар диссертациялык изилдөөнүн актуалдуулугун түзүп турат.

3. Илимий жыйынтыктар

Каралып жаткан диссертациялык изилдөөнүн алкагында жашы жете электердин укугун коргоо чөйрөсүндө КР прокуратура органдарынын ишмердүүлүгүнүн уюштуруучулук жана укуктук негиздери маселелеринде укуктук илимдин андан аркы өнүгүшү үчүн мааниге ээ жыйындысы төмөнкү жоболор болуп саналат.

1-жыйынтык. Автор тарабынан жашы жете электердин укугун коргоо чөйрөсүндө Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын ишмердүүлүгүнүн уюштуруучулук жана укуктук негиздерин жакшыртуунун концептуалдуу мамилеси негизделет жана автордук туюндурма сунушталат.

2-жыйынтык. Анализ жүргүзүүдө жашы жете электердин укугун коргоо чөйрөсүндө Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын ишинин эффективдүүлүгүн төмөндөткөн кемчиликтерди жоюу зарылдыгы далилденет.

3-жыйынтык. Изденүүчү жашы жете электердин укуктарын жана эркиндиктерин коргоо үчүн коомдо укуктук маданияттын деңгээлин жогорулатуу зарылдыгын көрсөтөт жана негиздейт.

4-жыйынтык. Жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндө прокуратура органдарынын ишмердүүлүгүн укуктук негиздерин жакшыртуу максатында изденүүчү тарабынан жашы жете элек укук бузуучуга мамлекеттик айыптоочу аркылуу жазаны аныктоодо прокурордун катышуу формасын жана милдеттерин конкреттештирүү сунушталат.

5-жыйынтык. Изденүүчү жашы жете электердин укугун коргоо чөйрөсүндө прокурордук көзөмөлдүн уюштуруучулук түзүмүн жакшыртуунун зарылдыгын белгилейт. Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасынын Коррупцияга каршы аракеттенүү жана мыйзамдардын аткарылышын көзөмөлдөө башкармалыгынын алкагында компетенциясына жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү мамлекеттик бийлик органдары тарабынан жашы жете электер жөнүндө мыйзамдардын аткарылышына көзөмөл жана прокурордук текшерүүлөрдүн тактикасына жана методдоруна көзөмөл кирген жашы жете электердин иштери боюнча бөлүмдөрдү түзүүнү сунуштайт.

5. Изденүүчүнүн диссертациядагы ар бир илимий жыйынтыгынын (жобонун), бүтүмдөрүнүн жана корутундуларынын жаңылык деңгээли.

1-жыйынтык. Жаңы, себеби прокуратура Кыргыз Республикасынын Конституциясын сактоо жана Кыргыз Республикасынын аймагында колдонуудагы мыйзамдардын аткарылышын көзөмөлдөө органы гана эмес, жашы жете электердин укуктарын жана кызыкчылыктарын ишке ашыруу жана алар бузулган учурда калыбына келтирүүгө көмөктөшкөн укук коргоо органы катары да иштешин аныктайт, ошондуктан жашы жете электерди коргоо чөйрөсүндө Кыргыз Республикасынын прокуратурасынын ишмердүүлүгүнүн уюштуруучулук жана укуктук негиздерин жакшыртуунун концептуалдуу мамилесин сунуш кылат.

2-жыйынтык. Жарым-жартылай жаңы, себеби Кыргыз Республикасынын мыйзамдарын системалуу модернизациялоо, жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндө прокуратура органдарынын ишмердүүлүгүнүн мамлекеттик саясаттагы натыйжалуулугу жана аларды жакшыртуу маселесин козгойт.

3-жыйынтык. Жарым-жартылай жаңы. Жашы жете электердин укуктарын жана эркиндиктерин коргоо чөйрөсүндө коомдун укуктук маданият деңгээлин көтөрүү зарылдыгы негизделет.

4-жыйынтык. Жаңы, себеби автор тарабынан жашы жете элек укук бузуучуга мамлекеттик айыптоочу аркылуу жазаны аныктоодо прокурордун катышуу формасын жана милдеттерин конкреттештирүү сунушталат.

5-жыйынтык. Жарым-жартылай жаңы, себеби автор жашы жете электердин укуктарын жана эркиндиктерин коргоо чөйрөсүндө прокурордук көзөмөлдүн уюштуруучулук түзүмүн жакшыртуу маселелерин көтөрүп чыгат.

6-жыйынтык. Жарым-жартылай жаңы. Жашы жете электердин укуктарын жана кызыкчылыктарын коргоо жөнүндө мыйзамдардын аткарылышына прокурордук көзөмөлдүн ишке ашуусундагы жеке методдун түзүмүнүн эң маанилүү элементтери биринчилерден болуп негизделди.

7-жыйынтык. Жаңы, автор азыркы маалымат технологияларына негизделүүчү уюштуруучулук тартиптеги ар түрдүү чараларды пайдалануу жолу менен жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндө прокуратура органдарынын ишин жакшыртуу маселесин көтөрүп чыгат.

6. Актуалдуу проблеманы, теориялык жана колдонмо милдетти чечүү үчүн алынган жыйынтыктардын ички биримдигин жана багытын баалоо.

Чыныбаева Нургуль Женишевнанын «Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү ишмердүүлүгүнүн уюштуруучулук жана укуктук негиздери» темасындагы ишинин жоболору жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндө Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын ишмердүүлүгүнүн уюштуруучулук жана укуктук негиздерин комплекстүү изилдөөнү көрсөтөт. Изилдөө жүргүзүү анын теориялык иштелмесинин жетишсиз деңгээли менен шартталган. Алынган жыйынтыктар өз ара байланышкан жана буга чейинки теориялык жоболорго негизделген. Сунуш кылынган иш Кыргызстанда мамлекеттик-укуктук реформалардын азыркы этаптагы жашы жете электердин укуктарын коргоо жаатындагы комплекстүү жана системалуу изилдөөнүн алгачкы аракеттери болуп саналат. Алынган жыйынтыктар өз ара

байланышкан жана буга чейинки теориялык жоболордон негизделген. Сунуш кылынган иш Кыргызстанда мамлекеттик-укуктук реформалардын азыркы этаптагы жашы жете электердин укуктарын коргоо жаатындагы комплекстүү жана системалуу изилдөөнүн алгачкы аракеттери болуп саналат.

Диссертация бул көйгөй боюнча бир катар жаңы илимий жыйынтыктарды жана жоболорду камтыйт, ички биримдикке ээ жана бул автордун юридика илимине кошкон жеке салымын билдирет.

Жашы жете электердин укуктарын коргоо боюнча прокурордук көзөмөл чөйрөсүндөгү көйгөйлөрдү чечүүнүн сунуш кылынган жаңы жолдору мурдагы чечимдерге салыштырмалуу жетиштүү аргументтелген жана сын баа берилген.

7. Алынган жыйынтыктардын практикалык мааниси.

Изилдөөнүн жыйынтыктарынын практикалык маанилүүлүгү: диссертацияда камтылган жыйынтыктар, мыйзам чыгаруудагы сунуштар жана практикалык сунуштамалар жазык укугу, прокурордук көзөмөл, ошондой эле ювеналдык укук теориясын өнүктүрүп, мыйзамдарды иштеп чыгуу процессинде пайдаланышы мүмкүн

Чыныбаева Нургуль Женишевнанын диссертациясынын материалдарын ишке ашыруу жашы жете электердин укуктарын коргоо боюнча прокуратура органдарынын ишмердүүлүгүн жөнгө салуучу ченемдик-укутук актыларга өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү боюнча натыйжалуу сунуштарды иштеп чыгууга жана негиздөөгө мүмкүндүк берет.

Диссертациянын материалдары төмөнкү документтерде, материалдарда жана иштелмелерде пайдаланылды:

Түзүлгөн теориялык аныктамалар жана корутундулар жашы жете электердин укуктарын коргоо боюнча прокурордук көзөмөлдү уюштурууну жакшыртуу маселелерин андан ары иштеп чыгуу үчүн пайдаланыла алат.

8. Диссертациянын негизги жоболорунун, жыйынтыктарынын жана натыйжаларынын жарыялангандыгына ырастамалар

1.Чыныбаева, Н.Ж. К вопросу имплементации международных стандартов в области соблюдения прав детей национальное законодательство [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева // Вестник КГЮА. - 2014. - № 2. – С. 15.

2.Чыныбаева, Н.Ж. Проблемы осуществления прокурорского надзора в сфере защиты прав детей, усыновленных иностранными гражданами [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева // Вестник КГЮА. - 2014. - № 2. – С. 316.

3. Чыныбаева, Н.Ж., Аскарбеков, Д.Э. Современное состояние преступности несовершеннолетних в Кыргызской Республике [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева, Д.Э.Аскарбеков // Modern Science. - 2018. - № 6. – С. 17

4. Чыныбаева, Н.Ж., Мусабаева, Н.А. Актуальные направления прокурорского надзора за исполнением законов о несовершеннолетних (на материалах Кыргызской Республики) [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева, Н.А. Мусабаева // Modern Science. - 2018. - № 6. – С. 21

5. Чыныбаева, Н.Ж. Возрастные, психологические и региональные особенности преступности несовершеннолетних [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева // Вестник КГЮА. - 2018. - № 2. – С. 290.

6. Чыныбаева, Н.Ж., Сапаралиева Г.Н. Современное состояние преступности несовершеннолетних (на материалах Кыргызской Республики) [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева, Г.Н. Сапаралиева // Вестник Академии МВД КР. - 2018. - № 2. – С. 290.

7. Чыныбаева, Н.Ж., Мусаев Д.К. Судебная гарантия как инструмент реализации и защиты прав и законных интересов несовершеннолетних [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева, Д.К. Мусаев // Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана. - № 6. – 2018.– С. 104.

8. Чыныбаева, Н.Ж. Теоретико-правовые аспекты правового статуса несовершеннолетних в Кыргызской Республике [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева // Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана. - 2018. - № 6. – С. 125.

9. Чыныбаева, Н.Ж. К вопросу повышения эффективности принудительных мер воспитательного воздействия, применяемых к несовершеннолетним [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева // Modern Science. - 2018. - № 10. – С. 84.

10. Чыныбаева, Н.Ж. Прокуратуранын ювеналдык юстиция системасындагы ролу: прокурордук көзөмөлдүн кээ бир суроолору [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева // Известия вузов Кыргызстана. - 2018. - № 4. – С. 99.

11. Чыныбаева, Н.Ж.,Государственная политика в области охраны и защиты прав несовершеннолетних: проблемы совершенствования в современных условиях [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева // Modern Science. - 2018. - № 12. – С. 22.

12. Чыныбаева, Н.Ж., Аскарбеков, Д.Э. Жашы жете электердин укуктарын жана мыйзамдуу талаптарын коргоодогу жана ишке ашыруудагы соттун кепилдигинин кээ бир көйгөйлөрү [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева, Д.Э.Аскарбеков // Вестник КГЮА. - 2019. - № 2. – С. 180.

13. Чыныбаева, Н.Ж., Сапаралиева Г.Н. Историко-правовые основы развития ответсвенности преступников, покушающихся на половую неприкосновенность детей:концепция гуманизации наказаний в современном мире [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева , Г.Н. Сапаралиева // Modern Science. - 2018. - № 10. – С. 84.

14. Чыныбаева, Н.Ж., Мыйзам менен конфликте болгон балдарды социалдык интеграциялоо жана реинтеграциялоо проблемалары [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева// Известия вузов Кыргызстана. - 2020. - № 1. – С. 99

9. Автореферattын диссертациянын мазмунуна шайкештиги.

Автореферат диссертациянын мазмунуна, андагы изилдөөдө коюлган максаттар менен маселелерге толугу менен ылайык келет. Ошондой эле авторефераттын кыргыз жана англис тилдериндеги бирдей маанидеги резюмеси бар.

10. Башкы уюмду, расмий оппоненттерди дайындоо жөнүндө сунуштун негиздүүлүгү.

Комиссиянын мүчөсү катары доктордук диссертация боюнча төмөнкүдөй дайындоолорду сунуш кылат:

- башкы уюм катары – Ош мамлекеттик университетинин юридикалык факультетинин, кылмыш-жаза укугу жана процесси кафедрасы;

- биринчи расмий оппонент – юридика илиминин доктору, профессору Джоробекова Арзыгуль Мамаюнусовна (12.00.10; 12.00.11);

- экинчи расмий оппонент – к.ю.н., доцент Кулбаев Аслан Касымалиевич (12.00.09);

Комиссиянын мүчөсү катары, тапшырылган документтерди карап чыгып, Кыргыз мамлекеттик юридикалык университетинин (КГЮА) алдындагы юридика илиминин докторунун (кандидатынын) окумуштуулук даражасын берүү боюнча Д.12.19.592 диссертациялык кеңешине Чыныбаева Нургуль Женишевнанын 12.00.11– сот бийлиги, прокурордук көзөмөл, укук коргоо ишмердүүлүгүн уюштуруу адистиги боюнча “Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү ишмердүүлүгүнүн уюштурууч улук жана укуктук негиздери” темасындагы кандидаттык диссертациясын кабыл алууну сунуш кылат.

Комиссиянын мүчөсү:

Юридика илиминин доктору,
доцент _______________ **Н.К. Маматазизова**

Комиссиянын мүчөсүнүн колун ырастайм:

Диссертациялык кеңештин окумуштуу
секретары, юридика илиминин
кандидаты, доцент _______________ **Н. А. Мусабаева**

11.03.2020 ж.

КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК ЮРИДИКАЛЫК
УНИВЕРСИТЕТИ (КГЮА)
КЫРГЫЗСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ (КГЮА)
подпись ______ заверяю
(Ф.И.О.)
Заведующий
ОК № ______ « » ______ 20__ г.

Кыргыз Республикасы Бишкек ш. Кыргыз мамлекеттик юридикалык университети (КГЮА)
КАДРЛАР БӨЛҮМҮ
ОТДЕЛ КАДРОВ
ИНН 03001199610091

ЭКСПЕРТТИК КОРУТУНДУ

Чыныбаева Нургуль Женишевнанын 12.00.11 – сот бийлиги, прокурордук көзөмөл, укук коргоо ишмердүүлүгүн уюштуруу адистиги боюнча юридика илиминин кандидатынын окумуштуулук даражасын алуу үчүн сунушталган "Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү ишмердүүлүгүнүн уюштуруучулук жана укуктук негиздери" темасындагы диссертациясына

Д 12.19.592 диссертациялык кеңешинин эксперттик комиисиясынын мүчөсү юридика илимдеринин доктору, доцент Сабырова Кундуз Жумадиловна изденүүчү Чыныбаева Нургуль Женишевнанын кандидаттык диссертациясын карап чыгып төмөнкүлөрдү билдирет:

1. Эмгектин адистикке ылайыктуулугу.

Чыныбаева Нургуль Женишевнанын коргоого сунушталып жаткан "Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү ишмердүүлүгүнүн уюштуруучулук жана укуктук негиздери" темасындагы кандидаттык диссертациясы юридика илиминин докторунун (кандидатынын) окумуштуулук даражасын берүү боюнча Д 12.19.592 диссертациялык кеңешинин профилине туура келет жана 12.00.11 – сот бийлиги, прокурордук көзөмөл, укук коргоо ишмердүүлүгүн уюштуруу адистиги боюнча паспортко толугу менен жооп берет.

2. Изилдөөнүн темасынын актуалдуулугу

Изилдөөнүн темасынын актуалдуулугу, балдар – адамзаттын келечек мууну, калктын улуу катмарынын ишмердүүлүгүнүн негизги бенефициары экендиги менен аныкталат. Балдар калктын потенциалдуу аярлуу катмары категориясына, жаш курагы, социалдык абалы, чоңдордон көз карандылыгы, психологиялык жана физиологиялык өзгөчөлүктөрү сыяктуу бир катар себептердин аркасында кабылат. Балдардын бардыгы эле өз укуктары менен кызыкчылыктарын коргой алган абалда болбойт, жана аларды чоңдордун жардамысыз ишке ашыра да алышпайт. Балдардын укуктарын жана кызыкчылыктарын коргоо маселеси дүйнөлүк коомчулуктун көңүлүн улам көбүрөөк буруп келет, бул туурасында Бириккен Улуттар Уюмунун Генералдык Ассамблеясы тарабынан атайын сессияларды чакыруусу, эл аралык конференцияларды, дүйнөлүк компанияларды өткөрүп жаткандыгы күбөлөндүрүп турат. Бирок ушуга чейин эл аралык деңгээлде да бул укуктар менен кызыкчылыктар тийиштүү жана ишенимдүү коргоого ээ боло элек. Буга байланыштуу балдардын укуктары менен кызыкчылыктарын коргоого милдет алган эл аралык уюмдар өзүнө көңүл бурдурат. Мындай уюмдардын бири болуп БУУнун Балдар фонду эсептелинет, жана ал изилдөө жаатында өкмөттөр аралык жана өкмөттүк эмес эл

аралык уюмдар менен гана эмес, ошондой эле баланын укуктарын жана кызыкчылыктарын коргоо максатында бир катар өлкөлөрдүн өкмөттөрү менен да активдүү кызматташат.

Юридикалык жактан кеңири «камтылгандыгына» карабастан, жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсү натыйжалуу башкарылбаган бойдон калууда. Кыйынчылыктардын көбү, биринчиден, ювеналдык укуктун ченемдеринин көп бөлүгүнүн декларативдүүлүгү менен байланыштуу болсо, экинчиден, ишке ашыруу механизми бүгүнкү күндө жетишерлик так иштелип чыккан укуктук жазма эскертүүлөрдүн да укуктук аткарылышындагы жетишпестиктер болуп жаткандыгына байланышкан.

Жашы жете электердин укуктары менен эркиндиктеринин бузулушунун негизги бөлүгү, социалдык же кесиптик милдети боюнча аларды коргошу керек болгон адамдар: ата-энелер, окуу-тарбиялык мекемелердин кызматкерлери, укук коргоо органдары жана жашы жете электердин көзөмөлсүздүгүн жана укук бузуусун алдын алуу системасындагы мекемелер, пенитенциардык система ж.б. тарабынан жасалып жаткандыгы мүнөздүү. Прокурордук көзөмөл жаш өспүрүмдөрдүн укуктарынын бузулушунун алдын алуунун, бул чөйрөдөгү мыйзамдуулукту жана укук тартибин калыбына келтирүүнүн ишенимдүү каражаты боло алары көрсөтүлөт.

Автор тарабынан жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндө прокурордук көзөмөлдөгү кенемтелер, карама-каршылыктар жана жетиштүү жөнгө салынбагандыгынын башка түрлөрү табылып, аларга жүргүзүлгөн талдоолор авторго колдонуудагы мыйзамдардын натыйжалуулугун жогорулатууга шарт түзүүчү бүтүмдөрдү жана сунуштарды туюндурууга мүмкүндүк түздү.

Биздин көз карашыбызда, жогоруда айтылгандар диссертациялык изилдөөнүн актуалдуулугун аныктап турат.

3. Илимий натыйжалар

Каралып жаткан диссертациялык изилдөөнүн алкагында илимий натыйжалар болуп, жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндө КР прокуратура органдарынын ишмердүүлүгүн уюштуруучулук жана укуктук негиздери маселелеринде укук илиминин мындан ары өнүгүшүнө бир кыйла маанилүү болгон төмөнкү жоболордун жыйындысы эсептелет.

1-жыйынтык. Жашы жете электердин укуктарын жана кызыкчылыктарын сактоонун кепили катары жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндө КР прокуратура органдарынын өнүгүү динамикасы негизделген.

2-жыйынтык. Автор тарабынан КР прокуратура органдарынын ишин талдоосу жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндө прокуратура органдарынын

ишмердүүлүгүнүн натыйжалуулугун жогорулатууга жолтоо болуп жаткан бир катар кемчиликтерди жана укуктук коллизияларды табууга мүмкүндүк берген.

3-жыйынтык. Автор өз эмгегинде жашы жете электердин укуктарын жана эркиндиктерин сактоонун деңгээли коомдогу укуктук маданияттын деңгээлинен түздөн-түз көз каранды экендигине байкоо жүргүзгөн.

4-жыйынтык. Изденүүчү тарабынан жашы жете элек укук бузуучуларга карата сот адилеттигин аткарууда Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын, анын ичинде мамлекеттик айыптоочуну колдоо аркылуу да так жана конкреттештирилген катышуу формасын киргизүү сунушталат.

5-жыйынтык. Жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндө Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын учурдагы уюштуруучулук түзүмүн жакшыртуу максатында автор тарабынан төмөнкү чараларды пайдалануу зарылдыгы жөнүндө бүтүмдөр негизделет:

(а) учурда иштеп жаткан Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасынын алдындагы Коррупцияга каршы аракеттенүү жана мыйзамдардын аткарылышын көзөмөлдөө башкармалыгынын базасында жашы жете электердин иштери боюнча бөлүм түзүү;

(б) түзүлүүчү бөлүмдүн компетенциясына киргизүү:

- жашы жете электер жөнүндө мыйзамдын аткарылышына мамлекеттик бийлик органдары тарабынан көзөмөл;
- жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү прокурордук текшерүүлөрдү ишке ашыруунун тактикасын жана методикасын көзөмөлдөө.

6-жыйынтык. Автордун изилдөө ишинин актуалдуулугу жана жаңычылдыгы, Кыргыз Республикасы эгемендүүлүк алган жылдары биринчи жолу жашы жете электердин укуктарын жана кызыкчылыктарын коргоо жөнүндө мыйзамдын аткарылышына прокурордук көзөмөлдү ишке ашыруунун жеке методикасынын түзүлүшүнүн элементтери сунушталгандыгында;

7-жыйынтык. Жашы жете элек адам катышкан иштерде, жашы жете электер жөнүндө мыйзамдардын аткарылышын прокурордук көзөмөлдөөнүн натыйжалуулугун жогорулатууга багытталган маалымат технологияларынын акыркы жетишкендиктерин эске алуу менен уюштуруучу тартиптеги комплекстүү чараларды пайдалануу зарылдыгы далилденген.

4. Диссертациядагы корутундулардын жана жыйынтыктардын ар бир натыйжасынын (илимий жобонун) негиздүүлүгүнүн жана ишенимдүүлүгүнүн деңгээли

Автор тарабынан түзүлгөн илимий бүтүмдөрдүн жана жыйынтыктардын негиздүүлүгүнүн жана ишенимдүүлүгүнүн деңгээли төмөнкүлөр менен аныкталат .

1-жыйынтык. Жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндө Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын ишмердүүлүгүнүн уюштуруучулук жана укуктук негиздерин жакшыртуунун концептуалдык мамилесине негизделип, анда прокуратура Кыргыз Республикасынын Конституциясынын сакталышын жана Кыргыз Республикасынын аймагында колдонуудагы мыйзамдардын аткарылышын көзөмөлдөй турган орган катары гана эмес, көбүрөөк деңгээлде жашы жете электерге өз укуктары менен кызыкчылыктарын ишке ашырууда жана алар бузулган учурда калыбына келтирүүгө көмөктөшө турган укук коргоочу орган болушу керек экендиги айтылган. Ишенимдүү, анткени бир катар теориялык жана укуктук иштелмелерди терең талдоону негиз кылат.

2-жыйынтык. Теориялык-укуктук жана практикалык талаптангандыгын эске алуу менен, эл аралык укуктук документтердеги эскертүүлөрдү жана сунуштарды жетекчиликке алып, бир катар түйүндүү маселелерди чечүү аркылуу жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндө Кыргыз Республикасынын мамлекеттик саясатынын укуктук негиздерин өнүктүрүүгө арналган бир катар илимий эмгектер дыкат талдангандыгы менен ишенимдүү жана негиздүү.

3-жыйынтык. Жашы жете электердин укуктарын коргоо үчүн коомдун укуктук маданиятынын деңгээлин жогорулатуу зарылдыгы менен негизделген, ал эми ишенимдүүлүгү ченемдик укуктук актыларды жана укук колдонуучулук тажрыйбаны талдоого негизделет.

4-жыйынтык. Мамлекеттик айыптоочу аркылуу жашы жете элек укук бузуучунун жазасын аныктоодо прокурордун катышуу формасын жана милдеттенмесин конкреттештирүү зарылдыгы менен негизделген. Ишенимдүүлүгү жазык мыйзамдарын, ченемдик укуктук актыларды жана алардын укук колдонуучулук практикасына талдоо жүргүзүлгөндүгү менен негизделет.

5-жыйынтык. Негиздүү, себеби жашы жете электердин укуктары менен мыйзамдуу кызыкчылыктарын коргоо жөнүндө мыйзамдын аткарылышын жакшыртуу үчүн кээ бир чараларды иштеп чыгуу жолу менен прокурордук көзөмөлдү ишке ашыруу түзүлүшүнүн маанилүү элементтери аныкталган, ал эми ишенимдүүлүгү ченемдик укуктук актыларды жана укук колдонуучулук тажрыйбаны талдоого негизделген.

6-жыйынтык. Жашы жете электердин укуктарын коргоо жөнүндөгү мыйзамдын аткарылышына прокурордук көзөмөл жүргүзүүнүн жеке методикасынын түзүлүшүнүн маанилүү элементтерин иштеп чыгуу зарылдыгы менен негизделген. Ишенимдүүлүгү теория жана практиканы кылдат изилдөөгө негизделген.

7-жыйынтык. Жашы жете электердин укуктарын коргоо боюнча прокуратуранын ишин жөнгө салган стратегиялык саясий-укуктук документтерди, ченемдик укуктук актыларды талдоого негизделгендиги жана түйүндүү багыты катары азыркы маалымат технологияларына таянган уюштуруучулук тартиптеги ар түрдүү чараларды комплекстүү пайдалануу керек болгон, прокуратура органдарынын ишинин уюштуруучулук аспектисине басым коюлгандыгы менен негиздүү жана ишенимдүү.

6. Тийиштүү актуалдуу проблеманы, теориялык жана колдонмо милдетти чечүү үчүн алынган жыйынтыктардын ички биримдигин жана багытын баалоо

Чыныбаева Нургуль Женишевнанын « Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү ишмердүүлүгүнүн уюштуруучулук жана укуктук негиздери » темадагы диссертациясынын жоболору жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндө Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын ишмердүүлүгүнүн уюштуруучулук жана укуктук негиздерин комплекстүү изилдөөнү түзөт. Изилдөөнү жүргүзүү анын теориялык иштелип чыгышынын жетишсиз деңгээли менен шартталат. Алынган жыйынтыктар өз ара байланышкан жана буга чейинки теориялык жоболорго негизделген. Сунуш кылынган иш Кыргызстанда мамлекеттик-укуктук реформалардын азыркы этаптагы жашы жете электердин укуктарын коргоо жаатындагы комплекстүү жана системалуу изилдөөнүн алгачкы аракеттери болуп саналат.

Диссертация бул проблема боюнча бир катар жаңы илимий жыйынтыктарды жана жоболорду камтыйт, ички биримдикке ээ жана бул автордун юридика илимине кошкон жеке салымын билдирет.

Жашы жете электердин укуктарын коргоо боюнча прокурордук көзөмөл чөйрөсүндөгү көйгөйлөрдү чечүүнүн сунуш кылынган жаңы жолдору мурдагы чечимдерге салыштырмалуу жетиштүү аргументтелген жана сын баа берилген.

7. Алынган жыйынтыктардын практикалык мааниси.

Изилдөөнүн жыйынтыктарынын практикалык маанилүүлүгү: диссертацияда камтылган жыйынтыктар, мыйзам чыгаруудагы сунуштар жана практикалык сунуштамалар жазык укугу, прокурордук көзөмөл, ошондой эле ювеналдык укук теориясын өнүктүрүп, мыйзамдарды иштеп чыгуу процессинде пайдаланышы мүмкүн

Чыныбаева Нургуль Женишевнанын диссертациясынын материалдарын ишке ашыруу жашы жете электердин укуктарын коргоо боюнча прокуратура органдарынын ишмердүүлүгүн жөнгө салуучу ченемдик-укуктук актыларга өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү боюнча натыйжалуу сунуштарды иштеп чыгууга жана негиздөөгө мүмкүндүк берет.

Диссертациянын материалдары төмөнкү документтерде, материалдарда жана иштелмелерде пайдаланылды:

Түзүлгөн теориялык аныктамалар жана корутундулар жашы жете электердин укуктарын коргоо боюнча прокурордук көзөмөлдү уюштурууну жакшыртуу маселелерин андан ары иштеп чыгуу үчүн пайдаланыла алат.

8. Диссертациянын негизги жоболорунун, жыйынтыктарынын жана натыйжаларынын жарыялангандыгына ырастамалар

1.Чыныбаева, Н.Ж. К вопросу имплементации международных стандартов в области соблюдения прав детей национальное законодательство [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева // Вестник КГЮА. - 2014. - № 2. – С. 15.

2.Чыныбаева, Н.Ж. Проблемы осуществления прокурорского надзора в сфере защиты прав детей, усыновленных иностранными гражданами [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева // Вестник КГЮА. - 2014. - № 2. – С. 316.

3. Чыныбаева, Н.Ж., Аскарбеков, Д.Э. Современное состояние преступности несовершеннолетних в Кыргызской Республике [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева, Д.Э.Аскарбеков // Modern Science. - 2018. - № 6. – С. 17

4. Чыныбаева, Н.Ж., Мусабаева, Н.А. Актуальные направления прокурорского надзора за исполнением законов о несовершеннолетних (на материалах Кыргызской Республики) [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева, Н.А. Мусабаева // Modern Science. - 2018. - № 6. – С. 21

5. Чыныбаева, Н.Ж. Возрастные, психологические и региональные особенности преступности несовершеннолетних [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева // Вестник КГЮА. - 2018. - № 2. – С. 290.

6. Чыныбаева, Н.Ж., Сапаралиева Г.Н. Современное состояние преступности несовершеннолетних (на материалах Кыргызской Республики) [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева, Г.Н. Сапаралиева // Вестник Академии МВД КР. - 2018. - № 2. – С. 290.

7. Чыныбаева, Н.Ж., Мусаев Д.К. Судебная гарантия как инструмент реализации и защиты прав и законных интересов несовершеннолетних [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева, Д.К. Мусаев // Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана. - № 6. – 2018.– С. 104.

8. Чыныбаева, Н.Ж. Теоретико-правовые аспекты правового статуса несовершеннолетних в Кыргызской Республике [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева // Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана. - 2018. - № 6. – С. 125.

9. Чыныбаева, Н.Ж. К вопросу повышения эффективности принудительных мер воспитательного воздействия, применяемых к несовершеннолетним [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева // Modern Science. - 2018. - № 10. – С. 84.

10. Чыныбаева, Н.Ж. Прокуратуранын ювеналдык юстиция системасындагы ролу: прокурордук көзөмөлдүн кээ бир суроолору [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева // Известия вузов Кыргызстана. - 2018. - № 4. – С. 99.

11. Чыныбаева, Н.Ж.,Государственная политика в области охраны и защиты прав несовершеннолетних: проблемы совершенствования в современных условиях [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева // Modern Science. - 2018. - № 12. – С. 22.

12. Чыныбаева, Н.Ж., Аскарбеков, Д.Э. Жашы жете электердин укуктарын жана мыйзамдуу талаптарын коргоодогу жана ишке ашыруудагы соттун кепилдигинин кээ бир көйгөйлөрү [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева, Д.Э.Аскарбеков // Вестник КГЮА. - 2019. - № 2. – С. 180.

13. Чыныбаева, Н.Ж., Сапаралиева Г.Н. Историко-правовые основы развития ответсвенности преступников, покушающихся на половую неприкосновенность детей:концепция гуманизации наказаний в современном мире [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева , Г.Н. Сапаралиева // Modern Science. - 2018. - № 10. – С. 84.

14. Чыныбаева, Н.Ж., Мыйзам менен конфликте болгон балдарды социалдык интеграциялоо жана реинтеграциялоо проблемалары [Текст] / Н.Ж. Чыныбаева// Известия вузов Кыргызстана. - 2020. - № 1. – С. 99

9.Авторефераттын диссертациянын мазмунуна шайкештиги

Автореферат диссертациянын мазмунуна, андагы изилдөөдө коюлган максаттар менен маселелерге толугу менен ылайык келет. Авторефераттын кыргыз жана англис тилдериндеги бирдей маанидеги резюмеси бар.

10. Башкы уюмду, расмий оппоненттерди дайындоо жөнүндө сунуштун негиздүүлүгү

Комиссиянын мүчөсү катары кандидаттык диссертация боюнча төмөнкүдөй дайындоолорду сунуш кылат:

- башкы уюм катары Ош мамлекеттик университетинин юридикалык факультетинин, кылмыш-жаза укугу жана процесси кафедрасы;

- биринчи расмий оппонент – юридика илиминин доктору, профессор Джоробекова Арзыгуль Мамаюнусовна (автореферат боюнча адистик - 12.00.10; 12.00.11);

- экинчи расмий оппонент – юридика илиминин кандидаты, доцент Кулбаев Аслан Касымалиевич (автореферат боюнча адистик - 12.00.09).

Комиссиянын мүчөсү катары, тапшырылган документтерди карап чыгып, Кыргыз мамлекеттик юридикалык университетинин (КГЮА) алдындагы юридика илиминин докторунун (кандидатынын) окумуштуулук даражасын берүү боюнча Д.12.19.592 диссертациялык кеңешине Чыныбаева Нургуль Женишевнанын 12.00.11– 12.00.11 – сот бийлиги, прокурордук көзөмөл, укук коргоо ишмердүүлүгүн уюштуруу адистиги боюнча "Кыргыз Республикасынын прокуратура органдарынын жашы жете электердин укуктарын коргоо чөйрөсүндөгү ишмердүүлүгүнүн уюштуруучулук жана укуктук негиздери" темасындагы кандидаттык диссертациясын кабыл алууну сунуш кылат.

Комиссиянын мүчөсү:

Юридика илиминин доктору,
профессор **К. Ж. Сабырова**

Комиссиянын мүчөсүнүн колун ырастайм:

Диссертациялык кеңештин окумуштуу
секретары, юридика илиминин
кандидаты, доцент **Н. А. Мусабаева**

10 март 2020 ж.

КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК ЮРИДИКАЛЫК УНИВЕРСИТЕТИ (КГЮА) КЫРГЫЗСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ (КГЮА)
подпись ____ заверяю
(Ф.И.О.)
Заведующий ОК № ____ « ____ » ____ 03 ____ 20 20 г.

КАДРЛАР БӨЛҮМҮ
ОТДЕЛ КАДРОВ